

jaargang 37 - prijs € 5,40 - februari 2006

1

Grondrechten

Integriteit

Pop en politiek

Maatschappij & Politiek

vakblad voor maatschappijleer

I N H O U D

5 **Mode of must**
Integriteit in het bestuur en Bestuurskunde

8 **Afscheid van een ICT-pionier**
*Interview met vertrekkend
maatschappijleerdocent Fred Luyben*

11 **Geen vrouwen... of met boerka**
Partijprincipes en principiële kleding

13 **Lord of the links**
Googlen of Goochelen met privacy?

16 **Verantwoordelijk voor jezelf
en samenleving**
*Interview met Coolpolitics-oprichter
Jaap Spreeuwenberg*

R U B R I E K E N

3 **Geknipt & geschoren**

19 **Grom**

20 **Lesmateriaal**
Armoede

22 **Recensies**
*Beschaving
Atheologie*

26 **NVLM**

27 **Signalementen**

(Foto: Bert Splietz)

Redactioneel

Allereerst wens ik u, mede namens alle redactieleden en medewerkers van *Maatschappij & Politiek*, een goed 2006. Vanzelfsprekend heeft ook *M&P* zijn goede voornemens. Die maken we niet allemaal openbaar, maar eentje wil ik u niet onthouden. Hij luidt kortweg: meer beeld. Na wat bijles in het zoeken, vinden en selecteren van goed, illustratief (en betaalbaar...) beeldmateriaal, worden we vanaf heden geacht de artikelen meer en beter met foto's, tekeningen en cartoons te illustreren. In dit nummer moeten de eerste vruchten van dat voor-nemen zichtbaar zijn. Maar alles moet wennen en dus vertoont dit begin, zoals elk begin van mensen die gewend zijn een beschouwelijke houding aan te nemen, nog wat aarzelingen.

Qua artikelen van alles wat in dit nummer, dat dan ook geen themanummer is. Een greep: Lieke Meijs interviewde Fred 'Megabyte' Luyben, die niet afscheid neemt van Maatschappijleer, maar wel van zijn school en zijn docentschap. Gastauteurs Zeger van der Wal en Leo Huberts dragen een artikel bij over integriteit in bestuur en Bestuurskunde.

Wolter Blankert verbaast zich over de motie-Wilders, waarin wordt aangedrongen op een boerka-verbod en die, nog verbazingwekkender, door een kamermeerderheid werd gesteund. Het bange vermoeden dat bij een botsing tussen grondrechten en belangen van veiligheid en niet te vergeten, politiek opportunisme, grondrechten als eerste het loodje zullen leggen, lijkt te worden bewaarheid.

Overigens melden welingelichte bronnen mij dat, nadat de motie werd aangenomen, in *sweatshops* overuren worden gemaakt om op tijd aan mega-orders voor boerka's te voldoen. Van wie die orders komen? Van carnavalsverenigingen, natuurlijk.

Hans van der Heijde

Alle scholen godsdienstles

Minister van Justitie Piet Hein Donner (CDA) is voorstander van het invoeren van godsdienstonderwijs op alle scholen. Door dat onderwijs kunnen kinderen leren om met geloofsverscheidenheid in Nederland om te gaan. Dat is volgens hem een voorwaarde voor integratie. Donner zei dit 17 december 2005 op een in Amsterdam gehouden CDA-bijeenkomst over de vraag of religie een integrerende kracht in de samenleving is of een splijtzwam. Donner zei in zijn betoog dat er door de snelle opkomst van de islam en de door velen daardoor ervaren dreiging voor onze leefwijze, een nieuw antwoord moet worden gevonden op de vraag wat de rol van religie in de samenleving is. Volgens Donner heeft het 'moderne denken' als nieuw antwoord gevonden om godsdienst tot een privé-zaak te verklaren. Donner noemde dat struisvogelgedrag: 'De kop in het zand steken voor de problematiek van religie en samenleving'. Donner benadrukte juist de belangrijke rol van geloof en religie in de samenleving. Een andere voorwaarde voor integratie is volgens Donner dat Nederland aanvaardt dat de islam hier blijvend een van de grootste godsdiensten is. Een woordvoester van het Ministerie van Justitie benadrukte dat Donner als CDA-lid sprak en zijn persoonlijke mening ventileerde. (Bron: *NRC Handelsblad*, 19 december 2005)[HvdH]

Word wakker, het mbo gaat eraan

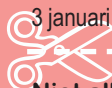
Vroeger kon de onderklasse emanciperen via het onderwijs. Maar het moderne *nieuwe leren* sluit jongeren aan de onderkant op in hun getto. Na de mislukking van het Studiehuis wordt nu aan het mbo de ideologie van het *nieuwe leren* opgelegd. Niet het Ministerie van Onderwijs initieert deze onderwijsrevolutie, maar de verzelfstandigde onderwijsadviesorganisaties zoals het Algemeen Pedagogisch Studiecentrum (APS) en de Brancheorganisatie voor middelbaar beroepsonderwijs en volwasseneneducatie (Bve Raad). Een elite van beleidsmakers schaft zonder enige wetenschappelijke basis, zonder instemming van het docentenkorps en zelfs zonder politieke instemming het onderwijs af en vervangt het door een ideologie van zelfwerkzaamheid. Zij willen geen parlementaire pottenkijkers.

In het mbo is een ravage aangericht met de invoering van dit zogenoemde *competentieonderwijs*. De functie van leraar is achterhaald; in de toekomst wordt het onderwijs verzorgd door instructeurs, die de leerling naar de juiste studiewijzer verwijzen, het antwoordmodel aanreiken, aftekenen welke opdracht is gedaan en vervolgens het diploma uitreiken. Bijna alle leerlingen krijgen het diploma, ook al missen ze kennis en vaardigheden. Het *nieuwe leren* verhindert de emancipatie van de (nu etnische) onderklasse, omdat het niet uitdaagt en prikkelt en omdat het principieel de overdracht van kennis afwijst. De gebrekkige kennis en de aangeleerde routineuze vaardigheden, die in het hedendaagse mbo-diploma resulteren,

veroordelen de huidige generatie leerlingen tot een leven van losse scharrelbaantjes en uitkeringen. Deze vorm van onderwijs voert regelrecht naar een gesegregeerde samenleving.

(Bron: Harm Beertema in: *Trouw*, 3 januari 2006)[HvdH]

Niet alleen studenten zijn weg kwijt

X =
+ =
- =
· =

Meer dan de helft van de eerstejaars pabo-studenten presteert slechter met rekentoetsen dan een goede basisschoolleerling uit groep 8. Het is echter voorbarig om te concluderen dat we met uitgesproken domoren hebben te maken. Kennelijk is er iets anders aan de hand.

Dat is ook zo als we bedenken dat al die pabo-studenten eerder met goed gevolg de havo, of een mbo-opleiding hebben doorlopen. Dat betekent dat het gros van de havisten en mbo'ers niet goed meer kan rekenen. Die activiteit laten we liever aan de computer over en voor het overige geloven we het wel.

De vraag is of dat wel zo handig is. We leven inmiddels in een wereld die uit getallen bestaat. In de wetenschap geldt immers het adagium: 'Meten is weten'. Met de resultaten daarvan worden we dagelijks overstroomd. In een dergelijke wereld is het een handicap als een gewone sterfeling slecht met getallen kan omgaan. Kortom: getsalsmatig kunnen redeneren, *gecijferdheid*, is in de huidige samenleving minstens zo belangrijk als geletterdheid. Het is daarom een teken aan de wand dat dit onderdeel op havo's en mbo's kennelijk geen al te hoge prioriteit

meer heeft. Zo dreigen we de weg kwijt te raken in de wereld van het getal. Een ongecijferde samenleving is onvoldoende in staat om aan manipulatie met cijfers weerwerk te bieden.

(Bron: Peter Rutten in: *Trouw*, 5 januari 2006)[HvdH]

Terpstra waarschuwt voor kennistekort

Nederland dreigt te worden getroffen door een verontrustend kennistekort. Dat zei voorzitter van de HBO-raad Doekle Terpstra tijdens de nieuwjaarsbijeenkomst van de raad. Hij stelt dat het talent in de samenleving nu onvoldoende wordt benut.

De oud-vakbondsman vreest dat de zogenoemde Lissabon-doelstellingen niet worden gehaald. Daarin is vastgelegd dat het aantal hoger opgeleiden moet groeien tot 50 procent in 2010. Cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) wijzen er volgens Terpstra op dat het aantal leerlingen in opleidingen met toegang tot het hoger onderwijs afneemt.

Volgens Terpstra heeft de nadruk in de onderwijspolitiek van de laatste jaren te veel gelegen op de verhoging van efficiëntie. Dat is ten koste gegaan van de ontwikkeling van talent. De politiek zou zich meer zorgen maken over financieringstekort dan over kennistekort. De laatste tien jaar is het aantal in het hbo instromende studenten met 22 procent gestegen, maar is op het hbo ook een miljard euro bezuinigd, stelt Terpstra: 'Efficiencydenken zet een rem op de ontwikkeling van talenten'.

De HBO-raad schakelt deskundigen in om de aard en de omvang van het kennistekort in Nederland in kaart te brengen. In het voorjaar wordt een conferentie over talentontwikkeling en kennistekort georganiseerd.

(Bron: *Novum/ Kennisnet*, 18 januari 2006)[MC]

Drop-outs terug naar school

Jongeren die niet meer op school zitten en geen baan hebben, moeten onder militaire leiding worden gedisciplineerd en klaargestoomd om weer naar school te gaan. Dat zegt voorzitter van de Taskforce Jeugdwerkloosheid Hans de Boer in *de Volkskrant* van 19 januari. Volgens De Boer is in Nederland een groep van circa 37.000 jongeren tot 23 jaar die voor deze aanpak in aanmerking komt.

De voorzitter van de Taskforce heeft zijn plannen met de krijgsmacht en bestaande opvoedkampen voor jonge criminelen besproken. Als locatie voor heropvoedingscentra denkt De Boer aan kazernes die het Ministerie van Defensie wil ontruimen. In deze kazernes zouden jaarlijks 4.000 drop-outs kunnen worden heropgevoed. De programma's moeten door gemeenten worden uitgevoerd en bekostigd - die hebben volgens De Boer genoeg reïntegratiebudget om dit te kunnen financieren. De plannen worden volgens *de Volkskrant* gesteund door een Kamermeerderheid van CDA en PvdA gesteund.

(Bron: *Novum/ Kennisnet*, 19 januari 2006)[MC]

Discriminatie werkgevers moet stoppen

Dat allochtone jongeren minder vaak een

stageplek aangeboden krijgen dan hun autochtone leeftijdsgenoten, vloeit voort uit een 'soort xenofobie bij werkgevers'. Dat zei voorzitter Bernard Wientjes van werkgeversorganisatie VNO-NCW zondag 22 januari in het televisieprogramma *Buitenhof*. Wientjes gaf toe dat werkgevers allochtone stagiaires discrimineren vanwege hun afkomst: 'Het selecteren op achternaam is onacceptabel, maar het gebeurt'.

Vier op de tien allochtone jongeren tussen de 15 en 24 jaar zijn werkloos, dat bleek dinsdag uit cijfers van het Sociaal en Cultureel Planbureau. Bovendien is er een tekort aan stages in het middelbaar beroepsonderwijs. Jaarlijks moeten rond de 450.000 plekken beschikbaar zijn om alle scholieren een stageplek te kunnen bieden. Nu zijn die plekken er niet en kunnen werkgevers hun stagiaires strenger selecteren, verklaarde Wientjes. Allochtone jongeren vallen daardoor volgens de voorzitter vaak buiten de boot. De aarzeling bij werkgevers om allochtonen aan te nemen komt volgens Wientjes door een gevoel van angst en onwetendheid. De voorzitter vindt dat werkgevers voldoende stageplaatsen moeten creëren voor iedereen: 'Het bedrijfsleven moet garant staan voor genoeg stageplekken in Nederland'. Wientjes is tegen een regeling waarbij werkgevers verplicht worden allochtone werknemers in dienst te nemen.

(Bron: *Novum/ Kennisnet*, 22 januari 2006)[MC]

Mode of must

ZEGER VAN DER WAL EN LEO HUBERTS

De begrippen *integriteit en waarden en normen* zijn de afgelopen jaren steeds belangrijker geworden in politiek en samenleving. Iedereen verstaat echter wat anders onder de begrippen en veel discussies leiden tot begripsverwarring. Daarom moet er in het openbaar bestuur en in het onderzoek en onderwijs meer en *meer systematisch* aandacht aan worden besteed, zo stellen Zeger van der Wal en Leo Huberts in dit **artikel**. Niet voor niets is integriteit van cruciaal belang voor het vertrouwen in politici, ambtenaren en managers in het bedrijfsleven.

Uit opinieonderzoek blijkt al jaren dat het algemene vertrouwen van burgers in politiek en openbaar bestuur daalt. Het vertrouwen in het kabinet Balkenende II bereikte in 2005 zelfs een historisch dieptepunt. Naast meer algemene sociologische en economische ontwikkelingen, die overal in de wereld zichtbaar zijn, lijken ook de integriteitsaffaires van de afgelopen jaren het beeld van een onbetrouwbare overheid te versterken. Daarbij ging het onder andere om het declaratiegedrag van Burgemeester en Wethouders (Peper), over prostitutiebezoek door publieke functionarissen (Oudkerk), over

fraude met studentenaantallen (hbo), over corruptie, smeren en fêteren (bouwfraude) en over onzorgvuldig omgaan met informatie (de personal computer van officier van Justitie Tonino). Vaak gaat het dus om ander laakbaar gedrag dan alleen corruptie en fraude in de strikte strafrechtelijke betekenis. Het gaat om 'machtsbederf', zoals Ien Dales al in 1992 als minister van Binnenlandse Zaken opmerkte. Daarmee is direct het belang van een integer openbaar bestuur aangegeven, want machtsbederf, aldus Dales, draagt gevaar in zich van ontbinding, verval, vervaging van normen en ontkenning van de hogere waarden waarvoor de rechtstaat staat.

Betrouwbaarheid en legitimiteit

Een recent rondetafelgesprek van minister Johan Remkes (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) en een aantal topambtenaren over integriteit leverde een soortgelijke conclusie op: 'het belang van een integere overheid is zo groot dat kleine kwesties en normvervaging bijna net zoveel schade aanrichten als echte corruptiezaken en daarmee worden verward.' Met andere woorden: als burgers niet langer kunnen vertrouwen op de integriteit van het openbaar bestuur, en daarmee de rechtstaat, waarom zouden zij zich dan überhaupt nog aan wetten en regels houden, en belasting aan een kreukbaar bestuur afdragen? Het gaat bij integriteit dus om fundamentele zaken, om de betrouwbaarheid en de legitimiteit van ons openbaar bestuur. Maar wat is dan precies *integriteit*?

Integriteit

Integriteit is een *hoera*-begrip: iedereen wil het zijn en als zijn integriteit wordt betwijfeld, dan is men nog niet jarig. Het raakt ieder individu, iedere organisatie, iedere samenleving; maar wat wordt nu precies met het begrip bedoeld? Men is integer als zijn gedrag overeenkomt met de voor hem relevante morele normen en waarden, en de daarmee samenhangende (spel)regels. Bij waarden gaat het om principes of standaarden zoals *eerlijkheid*, *betrouwbaarheid* en *collegialiteit*. Normen zijn meer concreet en specifiek: handelingsvoorschriften zoals 'Houd je aan je beloften' en 'Neem geen cadeaus aan boven 50 euro'. Samengevat gaat het bij waarden en normen om de hedendaagse moraal.

Scheidsrechter

Wat is het relevante publiek om de integriteit van een kwestie, persoon, of handswijze te beoordelen, wie is de scheidsrechter? Dat is lastig. Het gaat niet zozeer om iemands *eigen* moraal (Wat vind ik er eigenlijk van?), maar vooral om de (eigen interpretatie van de) moraal van de relevante publieken. Voor een lid van het Koninklijk Huis of de regering is de bevolking het publiek, maar voor een banketbakker of advocaat ligt dat anders. Welke normen en waarden gelden voor hen? Vaak kan een aanknopingspunt worden gevonden in wetten en regels en branche-, beroeps- en gedragscodes. Maar tegenover (spel)regels staan evenzoveel grijze en vage gebieden. Het is het mijnenveld van de moraal. Daarom bepleiten wij dat zuinig wordt omgesprongen met dit beladen begrip en dat wordt gewaakt voor *integritisme*, het veralgemeniseren of zelfs verabsoluteren van het integriteitsbegrip. Een systematische analyse van feiten en omstandigheden is een voorwaarde voor het uitspreken van een valide integriteitsoordeel.

Integriteitsbeleid

Het belang van een integer openbaar bestuur mag duidelijk zijn: het gaat uiteindelijk om de betrouwbaarheid en legitimiteit van de Nederlandse overheid. Hoopgevend is dat er naast alle schandalen ook positieve ontwikkelingen zijn; mede ingegeven door de schandalen heeft de afgelopen jaren een groot aantal wetten, regels en gedragscodes het licht gezien. In 2005 is door de Tweede Kamer zelfs een voorstel aangenomen dat een gedragscode op het gebied van integriteit voor alle overheidsorganisaties verplicht stelt. De contouren van een samenhangend *integriteitsbeleid* beginnen langzaam zichtbaar te worden, er lijkt sprake van een begin van een cultuuromslag. Aan de andere kant

laten onderzoek en steeds weer nieuwe affaires zien dat er nog veel ontbreekt. Ook in de aandacht voor het thema, en het besef van urgentie, bestaan grote verschillen tussen verschillende overheden, gemeenten, politici en ambtenaren. Er is, kortom, sprake van een wisselend beeld wanneer naar de verschillende lagen binnen het Nederlandse openbaar bestuur wordt gekeken.

Bestuurskunde

Dit wisselende beeld roept boeiende vragen voor verder wetenschappelijk onderzoek op. Sinds het begin van de jaren negentig is er door bestuurskundigen en (bestuurs)juristen in toenemende mate aandacht aan het thema besteed. Het gaat dan zowel om onderzoek naar het concrete aantal fraude- en corruptieonderzoeken en veroordelingen, als om breder onderzoek naar integriteitschendingen, zoals belangenverstremming, vriendjespolitiek en het lekken van informatie, en de classificatie van deze schendingen en de niveaus waarop ze betrekking hebben. Ook voor de *positieve kant* van het integriteitsbegrip, de waarden, de idealen en aspiraties van het openbaar bestuur is er meer aandacht. Dat geldt ook voor die sectoren waarover nog weinig bekend is. Hoe zit het met de semi-publieke sector, die op eigen houtje in de *codecarrousel* meedraait, maar op het punt van integriteit nauwelijks ergens toe kan worden verplicht? De affaires rond de verbouwing van het UWV-hoofdkantoor en woningbouwcorporaties zijn illustratief. Maar ook over integriteit en integriteitsschendingen in het Nederlandse onderwijs (inclusief de universiteit) en in het bedrijfsleven is weinig bekend; de recente code-Tabaksblatt gaat meer over de macht binnen bedrijven dan over de moraal.

Onderzoek en onderwijs

Een aantal van deze vraagstukken wordt onderzocht binnen de onderzoeksgroep Integriteit van Bestuur aan de Vrije Universiteit Amsterdam (VU). Voorbeelden van onderwerpen zijn: de (in)effectiviteit van integriteitsbeleid, het verband tussen leiderschap en integriteit, de verschillen tussen de publieke en de private sector, de omvang en de aard van fraude en corruptie in Nederland en de manier waarop het onderwerp integriteit op de agenda van een organisatie komt. Ook de betekenis van integriteit voor universiteiten zelf begint een serieus punt van aandacht te worden; het gaat dan zowel over onafhankelijkheid van onderzoekers als over bijvoorbeeld plagiaat door studenten. Zo worden stapjes gezet in de richting van een meer systematisch kennispotentieel over dit complexe en gevoelige onderwerp. Juist het belang van een integer openbaar bestuur vereist meer kennisontwikkeling, en dus ook meer aandacht binnen het bestuurskundeonderwijs. Zo wordt in de bachelorfase van de VU-opleiding Bestuur en Organisatie het vak *Public Integrity* gegeven en is een masterseminar Bestuurskunde gewijd aan Ethiek van het Besturen. Niet alleen de techniek van het besturen is belangrijk (hoe het werkt), er moet ook worden nagedacht en gediscussieerd over de ethiek van het besturen (wat deugt en niet deugt) en moet aan dit toekomstige generaties onderzoekers en bestuurders worden overgebracht. Want serieuze en systematische aandacht voor integriteit is geen modeverschijnsel, maar een *must* voor een betrouwbaar en legitiem openbaar bestuur. ■

Drs. Zegeer van der Wal is werkzaam als onderzoeker bij de Onderzoeksgroep Integriteit van Bestuur aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

Prof.dr. Leo Huberts is hoogleraar Integriteit van Bestuur en hoofd van deze onderzoeksgroep.

Meer informatie over de onderzoeksgroep is te vinden op de internetpagina www.fsw.vu.nl/integriteit.

Afscheid van een ITC-pionier

LIEKE MEIJS

Bij het intypen van de naam Fred Luyben, krijgt men bij Google 176 hits. Zijn software en toetsenbanken zijn een begrip in de maatschappijleerwereld. Hij zorgde ervoor dat de *digischool* ook een maatschappijleerlokaal kreeg en hij werd manager van de *community* Maatschappijleer. Na 36 jaar lesgeven besloot hij in goede gezondheid te stoppen. Het Alberdingk Thijm College in Hilversum nam deze zomer afscheid van hem en *Maatschappij & Politiek* blikt in dit **interview** met hem terug op zijn carrière.

Lieke Meijs: Kunt u een schets van uw loopbaan in het onderwijs geven en het punt markeren waarop ICT in uw docentenleven kwam?

Fred Luyben: 'In ben in 1969 begonnen met 29 lessen Levensbeschouwing voor 29 klassen, waaronder nog gescheiden meisjes- en jongensklassen, verspreid over vier scholen. Ik heb Theologie gestudeerd, maar wilde het onderwijs in en haalde daarom mijn MO-akte, zoals dat toen heette. Na eerst nog kort een jongerencentrum in Amsterdam-Oost te hebben geleid, heb al snel de overstap naar het onderwijs gemaakt.

In 1970 werd ik gevraagd op het Alberdingk Thijm College les te geven en toen Maatschappijleer werd ingevoerd vroegen ze mij ook voor dit vak. Dat was me wat. Er waren onvoldoende klaslokalen en ik moest voor de maatschappijleerlessen naar de bibliotheek uitwijken. Leerlingen gebruikten geen lesboeken (deze waren er niet), maar deden onderzoek naar een bepaald domein. Eigenlijk was het toen al een soort "Tweede Fase". Ik had vier domeinen bedacht waarnaar de leerlingen onderzoek deden en waarvan ze de uitkomsten aan elkaar presenteerden. Samen met een collega Nederlands

combineerden we belletrieliteratuurlessen, waarbij ik de filosofische en maatschappelijke kant voor mijn rekening nam. Als je het in die tijd over "lessen voorbereiden" had, bedoelde je "lessen maken", want er was gewoon niets.

Toen in 1986 de eerste personal computers de school binnenkwamen, was ik meteen geïnteresseerd. Ik ging informatica geven en maakte software; eerst voor mezelf, maar later gaf iemand mij de tip dat ook anderen daar natuurlijk gebruik van kunnen maken. Toen kwam het software-project, de toetsenbanken en van het een kwam het ander. Ik had het voordeel van een stevige positie binnen mijn school, want ik kreeg permanent het computerlokaal tot mijn beschikking.'

Zijn maatschappijleerdocenten ICT-bekwaam?

'Niet als het gaat om het ontwikkelen van nieuw materiaal, maar dat kun je ook niet verwachten; daar gaat te veel tijd in zitten. Ik denk ook dat veel docenten het niet kunnen opbrengen om zich echt in de mogelijkheden van computers te verdiepen. Dat is heel jammer want er zijn zulke mooie cd-roms, zoals die over ontwikkelingssamenwerking.

Docenten weten ook niet wat voor software ze zouden willen hebben. Zeker, er kwam een extra taak bij voor docenten om zich de computer eigen te maken, maar ik heb zelf ervaren dat die computer mij op termijn veel werk heeft bespaard. Ik ben nog steeds "in bedrijf" op het gebied van ICT en Maatschappijleer. Graag wil ik via de *digischool* de mogelijkheid creëren om docenten die lid zijn van de *community*, online toetsen te laten samenstellen. Ook voor leerlingen zou je online allerlei mogelijkheden kunnen creëren. Maar ik weet niet wie het werk van mij overneemt als ik er mee stop...'

Wat kunt u hoogtepunten in uw loopbaan noemen, en wat dieptepunten?

'Een hoogtepunt vind ik nog steeds dat Maatschappijleer eindexamenvak werd. Dat had verregaande positieve gevolgen: er kwam structuur in het vak, er kwamen boeken en eindexamens, maar vooral kreeg het vak status. Er kwam ondersteuning van commissies - niet te vergeten de overheid - en er kwam stabiliteit in het vak. Dat had zeker ook zijn uitstraling naar het niet-examenvak Maatschappijleer. Als je nu terugdenkt hoe we in de beginjaren bij het vak moesten werken, snap je niet hoe we dat volhielden. Soms wordt er wel weer erg strak aan die eindtermen vastgehouden, maar het is goed dat leerlingen over de maatschappij worden geïnformeerd.

Mijn school deed meteen mee met het eindexamenexperiment en dat was heel plezierig. Volgens mij hing dat samen met het feit dat ik me inmiddels wel een positie binnen de school had verworven. Ik zette me vanaf het begin voor veel zaken in, nam de leiding van werkweken op me en gaf ook het vak Informatica - er was destijds binnen de school nie-

mand anders voor.

Dieptepunten vind ik de klassen waarmee het lukte. Iedere docent heeft daar tijdens zijn carrière wel eens last van: klassen die niet in het gareel zijn te krijgen en waarbij het niet lukt er iets aan te veranderen. Vooral in de beginjaren had ik daar last van. Door de manier van lesgeven die ik later toepaste en de inzet van computers, kwam het accent ook minder op de klassengroep te liggen. Leerlingen werkten meer individueel.'

Hoe kijkt u aan tegen het toekomstige onderwijs?

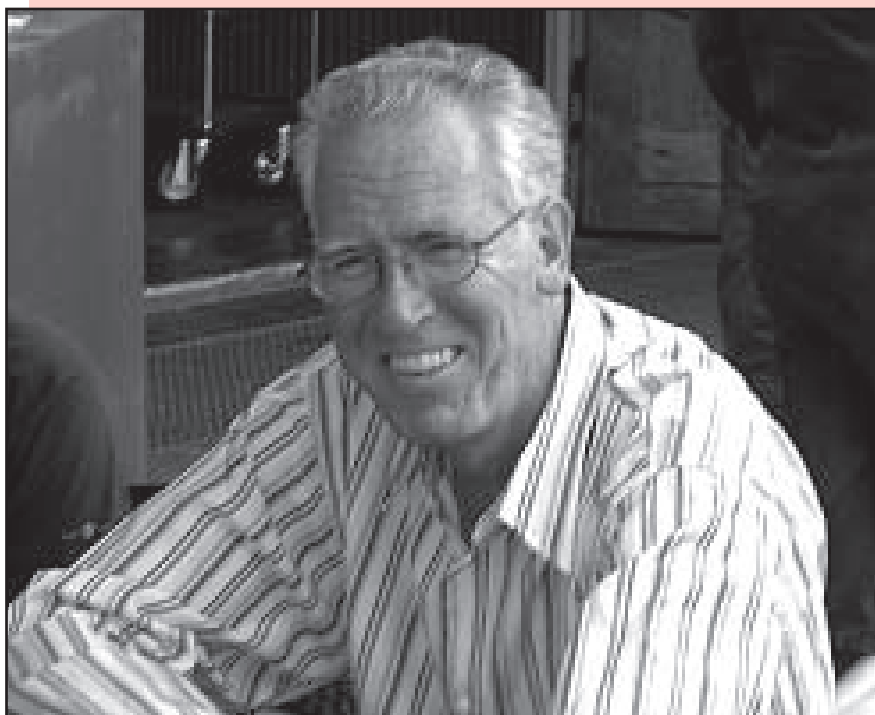
'Ik ben helemaal niet negatief over de Tweede Fase en het Studiehuis. Voor aanvang van de Tweede Fase zaten leerlingen in het lokaal te wachten tot jij zei wat ze moesten doen. In de verplichte uren ontvingen ze je vaak met de opmerking "Gaan we iets leuks doen?", en jij moest er als docent maar beweging in zien te krijgen. Als je nu het Studiehuis bekijkt, werken leerlingen aan de hand van studiewijzers in een eigen tempo en zijn ze al bezig op

het moment dat ik binnenkom. De werksfeer is meestal goed en de leerlingen zijn heel relaxed bezig, net als ik. Je kunt de leerlingen veel meer individueel begeleiden.

De computer is een erg handig hulpmiddel gebleken om leerlingen zelfstandig te laten werken. Een laptop en *beamer* zijn handig - en die staan bij ons nu in elk lokaal - maar helemaal geweldig is een *smartboard*. Dan kun je ook klassikaal interactief werken en leerlingen daarop dingen laten presenteren. Dat is helemaal de toekomst in het onderwijs.

Nee, de leerboeken gaan niet verdwijnen, alleen al omdat de uitgeverijen er hun brood mee verdienen. Ik verwacht wel dat boeken een minder dominante plaats zullen innemen en dat alle werkboeken digitaal worden. Op ons college is een leuk nieuw experiment gestart, waarbij iedere brugklasser een laptop krijgt. Overal zijn ze met hun laptop bezig: in de gangen, in de klassen - dat is erg leuk.

Ik maak me wel zorgen over de vakdeskundigheid van de docent. Nu hadden

we bij Maatschappijleer eindelijk de situatie dat er goede opleidingen zijn waar studenten hun bevoegdheid kunnen halen, maar nu blijkt dat die in toenemende mate niet meer nodig is.

Andere niet-maatschappijleercollega's hebben mijn lessen overgenomen, omdat ze geen bevoegde maatschappijleerdocent konden krijgen. Misschien doen ze het wel goed, dat weet ik niet, maar het maakt blijkbaar minder uit of iemand wel of niet bevoegd is... en dat is erg.'

Wat voor tips wilt u nog kwijt, bijvoorbeeld aan leraren-in-opleiding (lio's) die met hun loopbaan beginnen?

'Het is erg belangrijk om niet op *een* paard te wedden. Je moet altijd dingen naast het lesgeven doen. Mocht het dan namelijk even niet zo goed lopen, dan heb je nog andere zaken waarop je je aandacht kunt richten. De aanpak van nieuwe zaken helpt ook om enthousiast te blijven in het onderwijs. Eigenlijk wist ik bij de lio's die ik opleidde na een paar weken al wel of het iets ging worden, dat zie je meteen aan de manier waarop ze met leerlingen omgaan. Ze mogen best verlegen zijn, maar moeten wel contact met de leerlingen hebben. Verder is goede achtergrondkennis belangrijk, zeker bij een vak als Maatschappijleer. Je kunt misschien niet veel weten van alle wetenschappen die een bijdrage aan het vak leveren, maar vanuit een bepaalde achtergrond moet je wel de thema's en het vak kunnen plaatsen.'

Hoe bevalt het leven zonder Maatschappijleer?

'Heel goed. Wel droomde ik een paar keer 's nachts van lesgeven en dat is me nog niet eerder overkomen. Ik werk nog wel, maar nu vooral als vrijwilliger en wanneer het uitkomt. Het is wel erg

jammer dat ik er op 3 februari tijdens de NVLM-dag niet bij zal zijn. Ik ben er al die jaren geweest maar nu ben ik net in die periode op vakantie. Dat is ook

een voordeel van niet meer werken: je kunt buiten de schoolvakanties weg... toch jammer van die NVLM-dag'. ■

Internetpagina's die Fred Luyben beheert

Vaklokaal Maatschappijleer

<http://www.digischool.nl/ma>

Community Maatschappijleer

<http://www.digischool.nl/ma/community>

Het vak Maatschappijleer in de onderwijszoekmachine Davindi

<http://www.davindi.nl>

Luyben Software

<http://www.luybensoftware.nl>

Uitgeverij Essener

<http://www.essener.nl>

Nederlandse Vereniging van Leraren Maatschappijleer (NVLM)

<http://www.nvml.nl>

Alberdingk Thijm College

http://www.klg.nl/klg_atc (tot augustus 2005)

Door Fred Luyben aanbevolen internetpagina's voor docenten Maatschappijleer

<http://www.maatschappijleerwerkstuk.nl>

- zal voor veel mensen al een bekende pagina zijn.

<http://www.publiek-politiek.nl/1030>

- met name de dossiers van het Instituut voor Publiek en Politiek (IPP).

<http://www.maatschappijleer.eigenstart.nl>

- om snel even een relevante instantie op te zoeken.

<http://www.webkwestie.nl>

- met voorbeelden van digitale lessen *en* de mogelijkheid om zelf eigen digitale lessen toe te voegen.

<http://www.schooltv.nl/eigenwijzer>

- voor relevante filmfragmenten met bijbehorende opdrachten, met name voor vmbo.

<http://www.werkstuknetwerk.nl>

- voor materiaal voor werkstukken en po's.

<http://scholieren.nrc.nl/vakken/maatschappijleer>

- voor artikelen over verschillende thema's.

<http://www.kennislink.nl>

- voor wetenschappelijk verantwoorde artikelen.

<http://www.parlement.com>

- voor informatie over politiek en politici.

<http://www.wintoets.nl>

- voor docenten die met Wintoets (willen) werken.

Geen vrouwen... of met boerka

WOLTER BLANKERT

Eind 2005 deden zich twee opmerkelijke botsingen tussen verschillende grondrechten voor. Het intrekken van de overheidssubsidie aan de Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP) en de Kamer-motie om het dragen van de boerka in de openbare ruimte te verbieden. In dit **betog** gaat Wolter Blankert nader op deze botsingen in.

De Nederlandse Grondwet is een richtsnoer voor de wetgever, geen bindend recht voor de burgers. Een rechter kan geen wet negeren omdat deze in strijd met de Grondwet zou zijn. Die toetsing is in Nederland voorbehouden aan het parlement. Als onze volksvertegenwoordiging een wet heeft aangenomen, kan die per definitie niet meer in strijd met de Grondwet zijn, wat een jurist daar ook van mag denken. Wanneer er sprake is van botsende grondrechten, bedoelt men meestal botsende wetten. Elk grondrecht is immers wel in een of andere wet nader geregeld.

SGP

De overheidssubsidie aan de oudste politieke partij van Nederland, de SGP, kwam te vervallen omdat deze partij de gelijkstelling van man en vrouw aan zijn laars lapt. Daarmee werd nog eens onderstreept welke voordeel een heldere wettelijke regeling biedt. De gelijkstelling van man en vrouw is van betrekkelijk recente datum. Er is voor *gevochten* en dat heeft geleid tot verschillende wetsartikelen die maar voor *een* uitleg vatbaar zijn: discriminatie naar geslacht mag niet. Dat wordt krachtig ondersteund door Europese regelgeving.

Zelfs een algemene regeling die verschillend uitpakt voor mannen en vrouwen, ook al was dat geenszins bedoeld, dient te worden bijgesteld. Daarmee vergeleken zijn de vrijheid van godsdienst en de vrijheid van politieke partijvorming armzalig geregeld. Omdat ze zo vanzelfsprekend leken, zijn er weinig specifieke wetsartikelen aan vuil gemaakt. Bij de SGP ging het om de botsing van de vrijheid van politieke partijen om hun eigen beginselprogramma op te stellen en het antidiscriminatiebeginsel. Feministen waren blij met hun overwinning en terecht; of men er vanuit democratisch oogpunt ook blij mee moet zijn, is een andere zaak. De meest stabiele politieke partij wordt door externe druk gedwongen water bij de wijn te doen. Met dit rechterlijk oordeel wordt onderstreept dat de meerderheid aan een minderheid kan voorschrijven hoe deze zich politiek moet organiseren. Dat doet afbreuk aan de representatieve democratie. Als men deze lijn naar de vrijheid van godsdienst doortrekt, dan staat ons nog wat te wachten. Er is vrijwel geen kerk of moskee in Nederland die het zonder enige overheidssubsidie moet stellen. Er is geen rooms-katholieke kerk of moskee in Nederland waar man en vrouw dezelfde rechten hebben. Dat valt te betreuren, maar is het een taak van de overheid om hier in te grijpen? Mogelijk kan men in 2006 hierover gaan procederen.

Vrijheid van kleding

De eenmansfractie van Geert Wilders stelde een verbod op de boerka voor en tot ieders verrassing omarmde een ruime Kamermeerderheid, met een rijke politieke schakering, dit voorstel. De anders zo doortastende minister Rita Verdonk (Vreemdelin-

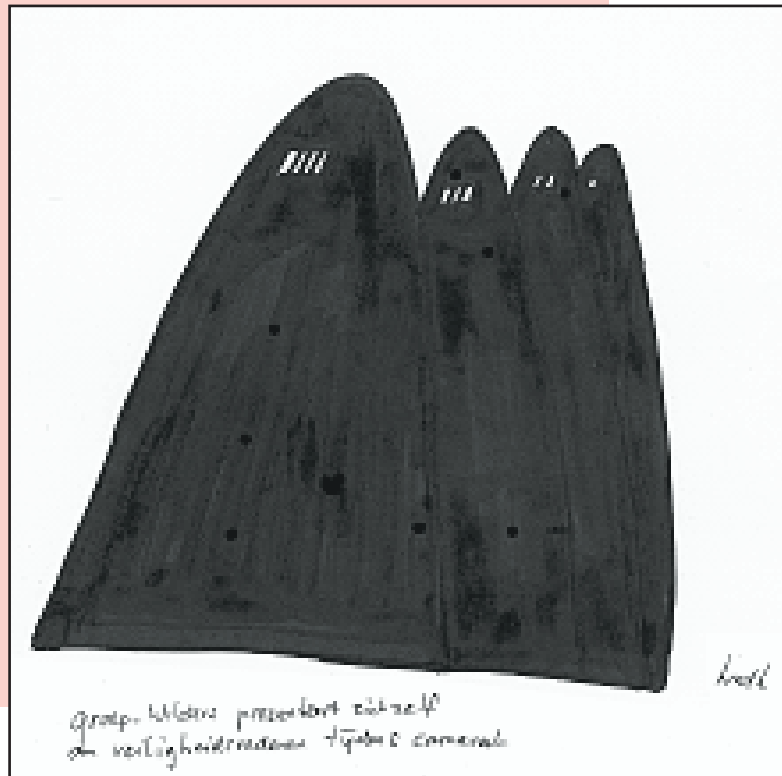
genzaken en Integratie) gaat erop studeren. De Nederlandse Grondwet kent geen vrijheid van kleding, maar er is nog nooit een kledingstuk of haardracht door een verbodsbepaling getroffen. Met een dakkapel bemoeit de overheid zich uitputtend, maar een hanenkam op het hoofd wordt ongemoeid gelaten. Kleding is een zeldzaam fraai voorbeeld van de zichzelf regulerende samenleving. Op die algemene regel hebben altijd twee uitzonderingen bestaan. Naaktloperij was en is verboden, afgezien van enkele daartoe afgeperkte plekken. Dat was al zo rondom 1540 toen een horde wederdopers in verzet kwam en werd omgebracht - vanwege het verzet, maar ook vanwege de naaktloperij. Sindsdien weet de burger dat daar de grens ligt en geen couturier heeft die ooit overschreden. Dit valt onder de wetsartikelen over de schennis van de eerbaarheid.

Vermomming

Het tegenovergestelde, het geheel aan het oog onttrokken zijn, is - om de misdaad te beteugelen - eveneens sinds mensenheugenis verboden en valt onder het verbod om in vermomming over straat te gaan. In het gedogende Nederland bestonden en bestaan er vele uitzonderingen op deze algemene regel: Sinterklaas mag, maar alleen in Sinterklaastijd en voor carnaval geldt hetzelfde. Ook zijn er al-

tijd weinig agenten te porren geweest om jacht te maken op kinderen met een apenmasker voor. Een volwassene met een nylonkous om zijn hoofd daarentegen kan niet verbaasd opkijken als hij door de sterke arm staande wordt gehouden om die kous te verwijderen.

Bij de boerka of voor de vrijwel alles verhullende gezichtssluijer komt deze bepaling in botsing met de vrijheid van godsdienst. Een bankrover mag zeker geen boerka dragen, maar een vrouw die dat doet uit godsdienstige overtuiging misschien wel. Dat

brengt ons op het spiegelgladde ijs van de godsdienstinterpretatie.

Schijnprobleem

De boerka is de dracht van vrouwen in een groot deel van Afghanistan en een klein deel van Pakistan. Daarbuiten is dit kledingstuk - eigenlijk een gemakkelijke overgooier voor gebruik buitenshuis - zeldzaam. De meeste vrouwen in Pakistan, India,

Bangladesh en Indonesië bedekken het gelaat niet. Op zich biedt dat weinig houvast. De gelovige katholiek heeft altijd nog het recht om op vrijdag zijn visje te eten, ook al doen de meeste katholieken dat niet meer. Voor elke godsdienstige uiting heeft wel steeds gegolden dat die niet met de geldende wetgeving in strijd mocht zijn. Katholieken moesten een ontheffing aanvragen voor het organiseren van een processie. Het Offerfeest wordt in Nederland anders gevierd dan in islamitische landen. Hier wordt het vee in het abattoir ge-

slacht, waarbij aan zowel de Nederlandse als aan de islamitische voorschriften wordt voldaan. Slachten langs de openbare weg is ondenkbaar, welke religieuze argumenten daarvoor ook zouden worden aangevoerd. Het betreft hier het belangrijkste feest voor alle moslims, maar desondanks levert deze aanpassing aan de Nederlandse omstandigheden

geen probleem op. Voor een boerka zou waarschijnlijk hetzelfde gelden. Het lijkt een schijnprobleem, omdat vrijwel niemand hem draagt. Desondanks worden scholen in de grote steden er af en toe mee geconfronteerd, mogelijk meer als provocatie. Dan is een duidelijke richtlijn een heel gemak. ■

Googlen of goochelen met privacy?

Lord of the links

RADBOUD BURGSMMA

Maatschappijleer kende ooit het prachtig thema Samenleving en Technologie. In dit artikel breekt Radboud Burgsma wederom een lans voor de agendering van dit thema bij de volgende curriculumherziening. Het gaat hierbij niet om hoe alles werkt - dat kan bij informatica worden geleerd - maar om de maatschappelijke gevolgen van informatie- en communicatietechnologie.

Bijna alle Nederlandse internetgebruikers (98 procent) hebben wel eens van *Google* gehoord. Het gebruik van deze zoekmachine in Nederland is de afgelopen twee jaar gestegen van 41 procent naar 86 procent. Wie de afgelopen maanden de Google-zoekpagina heeft geopend, zag dat Google een *lifestyle*-functie in het leven heeft geroepen, waarmee de Google-pagina nu aan eigen interesses en wensen is aan te passen. Een soort van startpagina met eigen links, het weer en verschillende nieuwskoppen. Uiteraard zullen de diensten in de toekomst worden uitgebreid met nieuws over files, flitspalen, waterstanden,

horoscopen, barbecuewaarden, gevoelswaarden, enzovoorts, enzovoorts. Tot nu toe een aardig initiatief waarvan ik dankbaar gebruikmaak. Het succesvolle Google heeft stevig in de breedte geïnvesteerd. Dit resulteerde onder andere in Google Talk, waar gebruikers online chatten en live-videogesprekken voeren. Om

meteen de concurrentie uit te schakelen blokkeerde Google's chat-programma samenwerking met programma's van concurrenten, zoals MSN Messenger, AOL Messenger en Yahoo Messenger. Daarbij is men ook nog eens genoodzaakt om een Gmail-account (Google mail) aan te maken. De Gmail-gegevens zijn namelijk nodig om bij Google Talk in te loggen. Eenmaal bij Google Talk ingelogd, kunnen gebruikers direct hun Gmail-postbus in de gaten houden. Daarmee is Google inmiddels veel meer geworden dan alleen een zoekmachine. Microsoft doet overigens eenzelfde poging met Microsoft Passport Network: een verzameling diensten met als kloppend hart MSN/Hotmail (MSN is vergelijkbaar met Google Talk en Hotmail met Gmail).

Multimeditaal

Door de beschikbaarheid van steeds meer en nieuwe diensten, die aansluiten bij behoeften en vooral het gemak van de internetgebruiker, kunnen gebruikers worden gebonden. Welke leerling kan bijvoorbeeld niet chatten, bestanden delen, *webcammen* of heeft nog geen weblog? Dat kan nu allemaal bij dezelfde aanbieder, die dan overigens wel alle consumenten multimeditaal kan volgen. Er is dus ook een keerzijde aan dit alles.

Door het aanbieden van nieuwe diensten dringen organisaties als Google steeds dieper door in het leven van de gebruiker. Zo past Google de reclames aan die in Gmail-applicaties worden getoond, gebaseerd op de e-mails van de gebruiker. Met

All browsers lead to Google

As Google extends into new services, experts worry it could become a target for hackers, or a magnet for law enforcement subpoenas of private data.

 <p>Personalized search A new service being tested will allow users to receive results based in part on past searches. Users can remove past searches, but logs are kept of all search terms.</p>	 <p>Gmail Generous free storage means never having to delete a message, but those messages can be scanned to build a profile of the user for targeted ads.</p>	 <p>Web accelerator Google is testing software for making Web pages load more quickly by accessing copies rather than fetching new ones. To work, all Web requests must go through — and get logged by — Google's servers.</p>	 <p>Payment services Google has yet to share details, but critics say it could add billing information to user profiles.</p>
---	--	--	---

Google start betaalde videodienst

Het gonst nog altijd van de geruchten over Google. Volgens *The Wall Street Journal* kondigt Google vrijdag een dienst aan voor het downloaden van betaalde video's en software.

(*Webwereld*, 5 januari 2006)

Mobiele Opera-browsers zoeken ook met Google

Naast de browser voor de desktop, gaan ook de mobiele browsers van de Noorse softwarefabrikant Opera zoeken met Google.

(*Webwereld*, 3 januari 2006)

Zoekmachine Google

Google heeft in 2005 zijn topositie in de zoekmachinemarkt weten te behouden. De zoekgigant is nu naarstig op zoek naar nieuwe inkomstenstromen.

(*Webwereld*, 27 december 2005)

Programma Festoon koppelt Google Talk met Skype

Dankzij een programma kunnen Google Talk-gebruikers binnenkort videogesprekken voeren met Skype-gebruikers.

(*Webwereld*, 23 december 2005)

Studenten vinden zichzelf terug op Google Earth

Twee studenten uit Bristol hebben zichzelf teruggevonden op een foto op Google Earth.

(*Webwereld*, 21 december 2005)

Google investeert 1 miljard dollar in AOL

Google is in gesprek met Time Warner om een vijf-procent-aandeel te nemen in de internetdochter America Online (AOL). Dat kost de zoekgigant ongeveer 1 miljard dollar.

(*Webwereld*, 17 december 2005)

Google stelt duidelijkere privacyvoorwaarden op

Google heeft zijn privacyvoorwaarden gewijzigd en vertelt nu iets duidelijker wat er met bepaalde persoonsgegevens gebeurt.

(*Webwereld*, 19 oktober 2005)

Amerikaanse consumenten willen hun privacy terug

De fusie tussen online-advertentiebedrijf DoubleClick en marketingbedrijf Abacus Direct was vanaf het begin omstreven. Samen beschikken de Amerikaanse bedrijven over uiterst gedetailleerde informatie over heel veel mensen.

(*NRC Handelsblad*, 18 februari 2000)

EU-werkgroep wil uitgebreid afluisternetwerk

Een werkgroep van de Europese Unie (EU) heeft gepleit voor een afluisternetwerk om communicatie tussen burgers doorlopend te kunnen onderscheppen.

(*NRC Handelsblad*, 9 januari 1999)

andere woorden: e-mails worden door Google gescand om specifieke, persoonsgerichte advertenties te kunnen sturen. Hoe zat dat ook al weer met het briefgeheim? Overigens is Google niet de enige, Yahoo doet precies hetzelfde.

Maar er is meer. Wie een beetje door de verschillende nieuwsrubrieken over Google rondscurft ziet onderstaande items regelmatig terug komen.

1. Addertje onder het koekje

Google plaats een *cookie* op uw harde schijf. Dit is een bestandje waarin gegevens worden gezet, die bij een volgend bezoek aan dezelfde pagina kunnen worden opgevraagd. Dit is handig en wordt door meerdere internetpagina's toegepast. Maar in het *cookie* van Google staat een uniek ID-nummer. Dit cookie wordt gelezen, aan uw zoekterm gehangen en centraal opgeslagen. Google registreert op basis van het unieke nummer alle, door de individuele gebruiker uitgevoerde zoektermen.

2. Alles wordt bewaard

Alle zoektermen worden bewaard en gekoppeld aan het ID-nummer, internetadres (IP-adres), tijd en datum en browser-gegevens. Die gegevens worden vervolgens gebruikt. Als 'www.google.com' wordt ingetypt, hoort men normaal gesproken de Amerikaanse pagina te zien, maar Google checkt de instellingen en laat keurig de Nederlandstalige pagina zien. Dit laatste is standaard in de browser ingebouwd en op zichzelf volkomen onschuldig. Meer internetpagina's doen dit. Het bewaren van aan IP-adressen gekoppelde zoektermen is echter zorgwekkender. Een computer, ook die van u, krijgt van

de provider een IP-adres. Door de zoektermen te koppelen aan het IP-adres is het mogelijk om een profiel van de gebruiker te maken. Daar zal straks veel belangstelling voor zijn. Wat zal er gebeuren als men op zoek is naar een nieuwe zorgverzekeraar en in het verleden nogal al vaak op 'maagklachten' en 'pijn in de rug' heeft gezocht?

Wat zal er gebeuren als men op zoek is naar een nieuwe zorgverzekeraar en in het verleden nogal al vaak op 'maagklachten' en 'pijn in de rug' heeft gezocht?

3. Als u niet voor Google bent, bent u tegen Google

Een *webmaster* wil dat mensen zijn pagina bezoeken. Door bepaalde woorden toe te voegen aan de internetpagina of een algoritme toe te passen, is een hoge score binnen de resultaten van Google te verkrijgen. Indien men zijn internetpagina bovenaan de resultatenlijst van Google wil hebben staan, moet men een trucje toepassen. Wie als eerste in de resultatenlijst wordt vermeld, krijgt doorgaans de meeste bezoekers. Komt Google achter dergelijke, overigens niet verboden praktijken, dan is een straf onherroepelijk. De pagina wordt in de ban gedaan en komt vervolgens niet (en nooit meer) voor in de resultatenlijst.

4. Google als *Spyware*

Een groot probleem is de *spyware*. *Spyware* houdt bij wat u doet en wan-

neer, hoe en hoe vaak u dat doet (op de computer welteverstaan). Zo kan een profiel worden gemaakt waarop advertenties of zelf spam-e-mails op maat kunnen worden gemaakt.

Google heeft een eigen *toolbar*: een extra dienst in de vorm van een klein softwareprogramma dat zich in de internet-browser installeert. Dit programma verzamelt gegevens van elke pagina die men via de browser bekijkt. Dus ook wanneer de harde schijf wordt bekeken. Ook kan het de *cookies* lezen die andere internetpagina's achterlaten. Meestal zijn deze *cookies* onschuldig en alleen voor internetpagina en bezoeker bestemd. Stel men gaat naar de internetpagina van de ABN Amro. Op de pagina kan men zijn bankgegevens en pasnummer laten bewaren. Die worden in een *cookie* gezet. Wanneer men weer naar de internetpagina van de ABN Amro surft, ziet men dat de browser het *cookie* heeft gelezen en al keurig het banknummer en pasnummer heeft ingevuld. Handig, maar stel dat de Google-*toolbar* het *cookie* van de ABN Amro kan lezen?

Een ander probleem is dat de *toolbar* zichzelf zonder tussenkomst van de gebruiker update. Google kan ongevraagd allerlei nieuwe mogelijkheden in de *toolbar* inbouwen en implementeren.

Spreiding

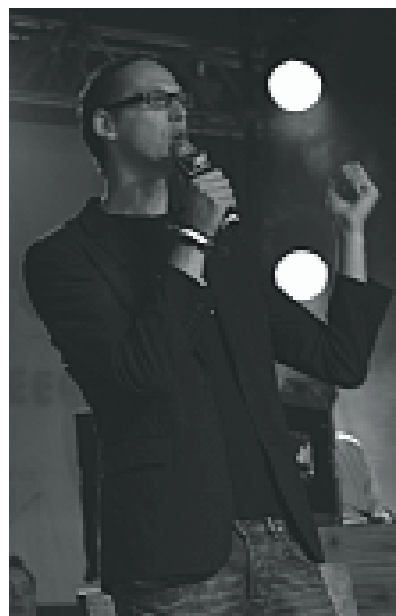
Ik gebruik nog steeds Google als startpagina, maar daar laat ik het voorlopig bij. Geen Google Talk, maar MSN. Ik spreid zo veel mogelijk mijn activiteiten over verschillende aanbieders van diensten. Dit doe ik omdat ik grote vraagtekens heb bij het combineren van nieuwe diensten in een totaal multimeditaalpakket. Die dwingen te kiezen tussen gemak

en privacy. Vooral wanneer alles wat ik typ, upload en download, kan worden geregistreerd. Ik ben dan ook reuze benieuwd hoe mijn profiel er op dit moment uitziet. ■

Interview met Coolpolitics oprichter
Jaap Spreeuwenberg

Verantwoordelijk voor jezelf en samenleving

COEN GELINCK

Coolpolitics oprichter Jaap Spreeuwenberg.
(Foto: Stichting Coolpolitics.)

Coolpolitics organiseert politieke debatten op popfestivals en heeft een eigen televisieprogramma. De organisatie brengt politiek en jongeren bij elkaar. Zo organiseerde het een debat op het funky festival *Supernatural* onder het motto 'Zuipen, slikken, neuken, blowen: lekker maar gevaarlijk', en haalde het afgelopen zomer het *NOS Journaal* met een college van Ruud Lubbers op het *Lowlands*-festival. Redenen genoeg voor een **interview met *Coolpolitics*-oprichter Jaap Spreeuwenberg.**

Coen Gelinck: Hoe bent u op het idee gekomen om met Coolpolitics te beginnen?

Jaap Spreeuwenberg: 'Ik was student Politicologie in Amsterdam en in mijn vrije tijd organiseerde ik feesten. Als mensen in het uitgaansleven aan me vroegen wat ik deed, vertelde ik dat ik Politicologie studeerde. De meeste mensen zeggen eerst dat ze niets met politiek hebben, maar daarna blijkt dat ze er van alles en nog wat over hebben te melden. Jongeren weten best veel en zijn ook in politiek geïnteresseerd. Dus na mijn studie dacht ik: "Laat ik de kennis die ik heb over het organiseren van *events* met inhoud combineren en dan kijken wat er gebeurt". In 2003 zijn we begonnen met de organisatie van verkiezings-afterparty's en debatten op festivals. Dat was een groot succes. Ik realiseerde me dat de *politieke betrokkenheid* niet hoeft te worden vergroot. Die politieke betrokkenheid is er al, je hoeft er alleen maar een podium voor te creëren. Dat hebben we naar *maatschappe-*

lijke betrokkenheid uitgebreid, vorig jaar is daar *kennis* bijgekomen en volgend jaar komt er *zingeving* bij.'

Dus dan gaat het niet meer alleen over politiek?

'Politiek is breder dan wat er in Den Haag gebeurt, politiek is een deel van het leven. Je moet je natuurlijk eens in de vier jaar afvragen op welke partij je wilt stemmen, maar het gaat er ook om wat je in de tussenliggende vier jaar doet. Dat is een verantwoordelijkheid die je voor jezelf en voor de samenleving hebt.'

Klopt de naam Coolpolitics dan nog wel?

'Iedereen die *Coolpolitics* hoort snapt wel ongeveer waar we voor staan. We laten zien dat het leuk is om betrokkenheid en een leuk leven met elkaar te combineren. Vroeger was het idee dat iemand die politiek betrokken was zich alleen nog maar met politiek zou bezighouden. Ik geloof daar niet zo in.'

Zijn jongeren jullie doelgroep?

‘Wat we maken is voor jongeren, maar we zijn zelf natuurlijk ook jong. Dus als wij iets leuk vinden, vinden veel andere jongeren het ook leuk. Omdat er veel verschillende mensen voor *Coolpolitics* werken kunnen we ook veel verschillende jongeren bereiken. De echte *Lowlands*-gangers organiseren bij ons de *Lowlands*-debatten en de ID&T-diehards organiseren het *Coolpolitics*-programma op *Mystery Land*. Ons televisieprogramma *Coolpolitics* op MTV blijkt het goed te doen bij jongeren van 10 tot 15 jaar, en in de groep van 20 tot 30 jaar. Daar zijn we heel blij mee, maar we gaan niet ons best doen om een jongerentoonzetting te vinden; we maken gewoon een serieus programma.’

Bereiken jullie alle mensen, of alleen die mensen die in politiek zijn geïnteresseerd?

‘Ik denk dat de echte politieke diehards misschien net wat meer inhoud willen. Ik denk dat we de 5 procent meest geïnteresseerde en de 5 procent minst geïnteresseerde mensen misschien niet bereiken, maar die overige 90 procent bereiken we wel. Je hebt natuurlijk altijd mensen die nergens in zijn geïnteresseerd, maar dan zeg ik: “*Get a life!*”.’

Wat zou er aan de politiek moeten veranderen om het voor jongeren leuker te maken?

‘Ik denk dat politici meer inspirerend moeten zijn; dat de keuzen duidelijker moeten zijn, er moet iets te kiezen zijn en het moeten mensen zijn die oprecht zijn. Mensen houden vooral van politici die ergens voor staan.’

Die politici zijn er nu niet?

‘Nou, ik denk dat politici als Jan Marijnissen, Geert Wilders of Ayaan Hirsi Ali dat wel hebben. Of iemand als Jan Peter Balkenende binnen zijn doelgroep ... en mensen als André Rouvoet of Boris van der Ham.’

Betekent ‘Er moet iets te kiezen zijn’, ook dat de ideologieën moeten terugkomen?

‘Nou, een ideologie is wel erg duidelijk, maar kan ook weer verstarrend werken. Ik denk dat je je ideeën telkens weer opnieuw moet herijken, anders krijg je een fundamentalisme van je eigen denken dat geen antwoord op actuele vraagstukken meer geeft.’

Bestaat de kloof tussen burgers en de politiek?

‘Ik geloof wel dat het systeem is vastgelopen en dat de politici die erin zitten niet altijd een even goed idee hebben over wat er leeft. Dat is ook waarom we politici op zo’n festival uitnodigen. Dat is niet alleen leuk voor de jongeren, maar ook goed voor de politici.’

Het is ook een doelstelling van Coolpolitics dat we de politici laten zien hoe de wereld in elkaar steekt.

Politici hebben natuurlijk te maken met 300 parlementaire journalisten en leven in Den Haag in een soort verkokerd wereldje. Daar moeten ze af en toe wel even uitkomen. Ik denk dat dat goed voor ze is.’

De politiek heeft dus wel een probleem?

‘Ja, de politieke elite gelooft niet meer in zichzelf: ze weten eigenlijk niet meer waarom ze het ook al weer deden. Er wordt nu gezegd: “De bevolking moet offers brengen, maar waarom eigenlijk?” Ja, voor economische groei, maar waarom hebben we die nodig? Er wordt heel veel van mensen geëist en de verantwoordelijkheid wordt bij hen neergelegd, maar eigenlijk is het heel onduidelijk waarom. De politici kunnen zelf de problemen niet oplossen, dus leggen ze het probleem bij de burgers neer. De politieke elite zou het goede voorbeeld moeten geven: zij zouden zelf weer hun verantwoordelijkheid moeten nemen.’

En de burgers?

De burgers vinden dat de verantwoordelijkheid helemaal in Den Haag ligt. De politici schuiven het op ons af, maar wij vinden dat de politiek het moet doen. Iedereen voelt zich onmachtig en schuift de bal naar de ander, maar het gaat erom welke middelen je zelf hebt om je leven te verbeteren. Dat zijn er heel veel. Het verhaal dat wij proberen te vertellen is dat je in elk geval altijd je eigen leven in eigen hand hebt, en het leven van de mensen om je heen. Daar heb je een verantwoordelijkheid voor en het nemen van die verantwoordelijkheid is gewoon een soort *empowerment*: “Ik voel me krachtiger als ik mijn verantwoordelijkheid voor mijn leven en dat van jou neem”. Het gaat over leiderschap over je eigen leven, het gaat over *personal leadership*, het gaat over Oprah Winfrey.’

Dus u heeft ook wel begrip voor het normen- en waardenoffensief van premier Balkenende?

‘Behalve dat Balkenende niet degene is om het over normen en waarden te hebben. Hij moet vertellen wat zijn normen en waarden zijn en dan kijken of hij met die boodschap wordt herkozen. Ik snap wel dat hij probeert het daarover te hebben, maar jouw normen en waarden kunnen ook dicteren dat je het niet met Balkenende eens bent en dat accepteert hij niet. Hij ziet niets in liberale, Amsterdamse normen en waarden.’

Eigenlijk monopoliseert Balkenende normen en waarden.

‘Ja.’

Heeft u enig idee hoe Balkenende het zou doen als hij op Lowlands zou optreden?

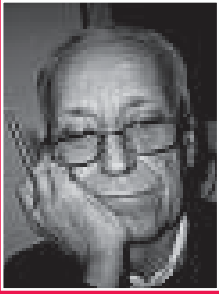
‘Heel goed. Omdat Balkenende heel goed bij zichzelf kan blijven. Balken-

ende is een wat stijve, en op zijn manier humoristische, principiële man. Balkenende is te vertrouwen: als je hem je portemonnee meegeeft, krijg je het geld met rente terug. Wat dat betreft geloof ik in die man, al vind ik dat hij niet altijd de juiste voorstellen doet.’

Moeten politici zich aanpassen aan de jongerencultuur of kunnen ze beter zichzelf blijven?

‘Als Jozias van Aartsen zich lekker voelt in zijn pak, moet hij in zijn pak naar *Lowlands* komen; niets is erger dan dat hij daar in zijn joggingbroek verschijnt. De politici voelen wel aan dat ze hun taalgebruik moeten aanpassen. Ik zeg altijd: kom twee uur-tjes eerder, zodat je een beetje in de stemming komt.’ ■

*Politici op Lowlands 2005.
(Foto: Stichting Coolpolitics.)*

Werken, leren of de bak in

Dat waren nog eens tijden, dat ik me als schooldecaan bezighield met het regelen van RWW-uitkeringen voor mijn drop-outs. De precieze datum van hun uitschrijving, herinner ik me, was van cruciaal belang. Soms moest ik ze, terwijl ze al lang thuis zaten of op straat rondhingen, nog maanden in de administratie houden, anders liepen ze hun centjes mis. Ongediplomeerde jongens van zeventien naadloos overhevelen van onze kaartenbak naar die van het arbeidsbureau en de sociale dienst, daar was ik op het laatst heel bedreven in. Geinstitutionaliseerd misbruik, waarvan mijn geweten, nu ik dit opschrijf, alsnog een kleur krijgt.

Van die roze jaren naar het Rotterdams Antillianen-voorstel, door Cohen overgenomen voor alle jongeren: wat een onvoorstelbaar lange weg heeft ons denken over rechten en plichten afgelegd! Licht gechargeerd zegt het plan: als je onder de drieëntwintig niet *of* werkt, *of* leert, dan grijpen we in, desnoods via een 'justitieel traject'. Ik weet niet of het een kwestie is van 'voor en na Fortuyn', maar zelfs de linkse kerk is zijn naïveteit over de aard van de mens kennelijk kwijtgeraakt.

Het plan lijkt schokkend en dat is waarschijnlijk ook de bedoeling. Maar eigenlijk is het meest opvallende element de hardnekkige constante die alle pogingen de jeugd in het gareel te houden kenmerkt. Ondanks de rituele nadruk op de rol van werkgevers, ouders en justitie, legt ook dit plan de zwaarste kluif op het bordje van ons, arme schoolmeesters. Als wij het spul maar lang genoeg binnen houden, dan heeft niemand er last van.

Ook geen gemak trouwens.

Grom

Bezoek de websites van het Instituut voor Publiek en Politiek

www.publiek-politiek.nl

www.stemwijzer.nl

www.programvergelijking.nl

www.testbeeldeuropa.nl

www.hoegaanwestemmen.nl

www.jeugdparticipatie.info

www.politeia.net

www.scholierenverkiezingen.nl

www.verkiezingsaffiches.nl

Armoede

In 2000 hebben regeringsleiders van 189 landen, waaronder ook die van Nederland, afgesproken om voor 2015 de belangrijkste wereldproblemen aan te pakken. Deze afspraken zijn de zogenaamde *millenniumdoelen*. Een van de belangrijkste daarvan is armoedebestrijding. In 2015 moet het aantal mensen dat in extreme armoede leeft zijn gehalveerd. De millenniumdoelen zijn niet nieuw, maar het is wel voor het eerst dat er internationale afspraken over concrete doelen en een tijdpad zijn gemaakt.

Natuurlijk is het van groot belang dat men in de rijke(re) landen weet wat de huidige stand van zaken is, zich bewust is van wat het betekent in extreme armoede te moeten leven en op de hoogte is van de millenniumdoelen en van de maatregelen die worden genomen om ze te bereiken. Daarom behoort daar in het onderwijs uitgebreid aandacht aan te worden besteed.

Lesmateriaal

Dit lesmateriaal is geschikt voor leerlingen van het vmbo. In deze les vergelijken leerlingen hun eigen woon- en leefsituatie met die van twee kinderen uit ontwikkelingslanden. Met als doel leerlingen bewust te maken van de gevolgen van armoede voor ontplooiingskansen in de samenleving.

Dit lesmateriaal is afkomstig van de internetpagina:

<http://www.kennisnet.nl/vo/docent/perdagwijzer/armoede-vmbo/doc/armoede-vmbo-lesbrief.doc>

Internetpagina's

Wilt u meer informatie over de verschillende subonderwerpen van de millenniumdoelstellingen dan kunt u dit vinden op

<http://www.kidzwise.nl/kinderrechteninfo.htm> (kinderrechten) en www.schonekieren.nl (textielindustrie en kinderarbeid).

Max Havelaar heeft ook een aardige internetpagina (www.maxhavelaar.nl) met persoonlijke verhalen van boeren die zijn aangesloten op Fair Trade-projecten.

Natuurlijk kunt u ook terecht bij het COS, dit is een regionaal kennis- en expertisecentrum op het gebied van ontwikkelingsvraagstukken en internationale samenwerking. Informatie over de millenniumdoelen vindt u op <http://www.ncdo.nl>.

Iris Gerdez & Matthijs van Waveren

José

'Hola, ik ben José Murillo Carres. Ik ben twaalf jaar en woon in Cajón. Ik ben enig kind. Soms is dat saai, maar zo kan ik ook geen ruzie met een broertje of zusje maken! Ik woon samen met mijn moeder en mijn oma in een klein, lichtblauw geverfd huis. Zoals bijna alle huizen in Costa Rica is in ons huis alles gelijkvloers. Een van mijn wensen is om later een huis met twee verdiepingen te hebben. In ons huis zijn twee slaapkamers, een woonkamer, een keuken en een badkamer. Net als bij iedereen in Cajón is er stromend water en elektriciteit. Mijn moeder werkt in de kantine van de school; daar kunnen alle schoolkinderen tussen de middag warm eten. Ik help haar daar vaak een handje. Als ik vrij ben, help ik altijd op de boerderij van mijn opa; ik verzorg de planten en help met koffie plukken.'

Neela

'Hallo, ik ben Neela. Ik woon met mijn vader en moeder in het dorpje Ratnapura in Sri Lanka. Ik woon samen met mijn ouders en twee jongere zusjes in een hut. Ons huis is gemaakt van leem en riet. Wij werken van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat op de theeplantage. De theebladen plukken wij met de hand. 's Avonds gebruiken wij olielampjes om het huis te verlichten. Er is namelijk geen elektriciteit en ook geen stromend water. Als we water nodig hebben, halen we dit bij de waterpomp. Mijn zusjes en ik slapen samen op een kamer in hetzelfde bed.'

Opgacht

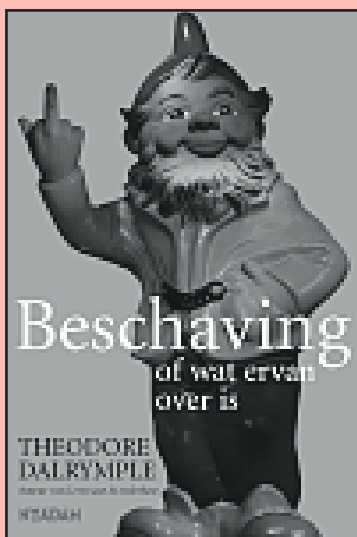
Vul in onderstaand schema in waarover José, Neela, jij en je gezinsleden kunnen beschikken. Wie van de twee jongeren vind jij het armst? Leg uit waarom. Stel je voor dat jouw familie ook zo arm wordt als die van José en Neela en jullie moeten bezuinigen. Welke van de bovenstaande dingen kan je dan missen? Welke gevolgen kan dit hebben voor jouw positie in de samenleving? Wat tref je aan in José en Neela's gezin en wat in dat van jou?

Voorzieningen in huis	José	Neela	Ik
Koud stromend water			
Warm stromend water			
Elektriciteit			
Bezittingen			
Telefoon			
Televisie			
Video			
Stereo-installatie			
Radio/cassette recorder			
Walkman			
Computer			
Ijskast			
Wasmachine			
Afwasmachine			
Magnetron			
Auto/Brommer			
Fiets			
Overig			
Eigen kamer			
Lid van club of sportvereniging			
Abonnement op tijdschrift			
Zakgeld			
Aantal kruisjes			

Alarmbel van een bezorgd burger

GERARD VAN ROSSUM

Theodore Dalrymple, *Beschaving, of wat er van over is*
[vertaling: Ronald Kuil],
Nieuw Amsterdam, Amsterdam
2005, 352 pagina's
ISBN 90-468-0004-0
24,95

Het volgens de *New York Times* beste krantenartikel uit 2004, 'De ineenstorting van de islam', is een van de essays in het boek *Beschaving, of wat ervan over is*. De spraakmakende cultuurcriticus Theodore Dalrymple geeft hierin zijn kritische visie op de cultuur van onmiddellijke behoeftebevrediging, gemakzuchtig cultuurrelativisme en de verwerping van een verantwoordelijkheidsbesef voor het welzijn van de samenleving.

Elke democratie heeft zijn eigen favoriete spelbederver en mopperkont. Zijn opstelling in maatschappelijke debatten is steevast die van de insider die van buiten het systeem zijn pijlen op misstanden richt. Het systeem door en door kennen, er zelfs deel van uitmaken, maar er van buitenaf naar kijken; een dergelijk perspectief verleent gezag, recht van spreken, maar maakt tegelijk kwetsbaar. Hoe meer men hem gelijk moet geven, hoe groter de neiging hem als hofnar te omarmen en onschadelijk te maken.

In het hedendaagse Groot-Brittannië speelt de psychiater-essayist Theodore Dalrymple deze rol met verve. Hij is vooral gebeten op de plegers van de linkse machtsgreep van de 'sixties and seventies' met zijn desastreuze gevolgen voor de westerse (Britse) beschaving. Zijn essays zouden nog geen vijf jaar geleden eensgezind zijn afgeserveerd, maar niemand die niet verdacht wil worden van *political correctness*, het nieuwe taboe, durft dat nu meer.

Beschaving, of wat er van over is, is veel meer dan een serie *Elsevier*-achtige moppercolumns tegen de hypocriete politieke correctheid van de 'linkse kerk'. Het boek is de alarmbel van een oprecht bezorgd burger met zowel ervaring in het veld als filosofische onderlegdheid. Marx verwerpt hij, zelfs moreel; Burke is - weinig verrassend - zijn held.

Het bestrijkt een veel breder terrein dan zijn eerste bundel over de mentaliteit in achterbuurten (*Leven aan de onderkant*, besproken in *Maatschappij & Politiek*, 2005, nummer 6). Nu zijn het de islam, de kunst, seriemoordenaars, de media, de popcultuur, het onderwijs die eraan moeten geloven. Dat maakt zijn cultuurkritiek relevanter voor Nederland, waar immers geen grote concentraties moreel gedepriveerde blanken voorkomen. Onze *Tokkies* leven in keurige tuinsteden en niet in zulke postindustriële, verloederde arbeiderswijken als de Britse 'white trash'.

Zwarte scholen

Dalrymple venijn richt zich in dit boek, net als in zijn vorige, op de dramatische teloorgang van het onderwijs door de egalitaire waandenkbeelden van progressieve intellectuelen, die overigens hun eigen kinderen al lang voor de totale ineenstorting op elitescholen hadden veiliggesteld.

Ray Honeyford, een schoolhoofd in Bradford, ruïneerde zijn eigen carrière door 'te vroeg' tegen het ontstaan van zwarte achterstandsscholen te waarschuwen. Hij verklaarde zich een tegenstander van het multiculturalisme, het naast elkaar bestaan van gelijkwaardige culturen en pleitte voor integratie van immigrantenkinderen in het Britse normen- en waardenstelsel, waarbinnen zij later immers moesten functioneren.

'[Honeyford] kwam met een heel concreet voorbeeld van hoe de multiculturalistische mentaliteit het onderwijs schade toebreacht.

Immigrantenouders, constateerde hij, stuurden hun kinderen vaak voor maanden en zelfs jaren terug naar Pakistan en Bangladesh, juist om te voorkomen dat ze Britse culturele waarden zouden opdoen.

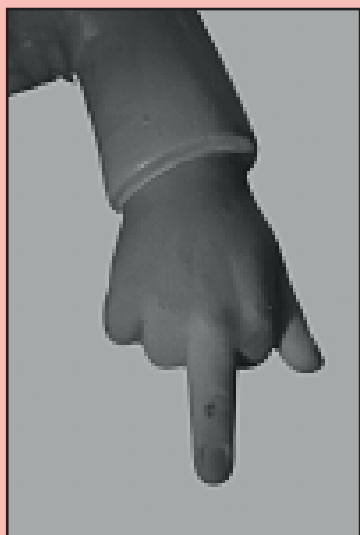
Hoewel deze praktijk duidelijk maatschappelijke en onderwijskundige nadelen had voor mensen die hun volwassen leven in Groot-Brittannië zouden moeten doorbrengen - en hoewel het ook volstrekt illegaal was - keken de autoriteiten de andere kant uit.'

De onderwijsvernieuwingen van de laatste decennia hebben tot gevolg gehad dat prestatiegerichte instellingen als de gymnasia, die ook arme maar begaafde kinderen uit verschillende buurten 'de kans bood aansluiting te vinden bij de toonaangevende milieus en in de open samenleving zelfs te excelleren', als te elitair zijn afgebroken. Er voor in de plaats kwamen 'democratische' laagdrempelige massascholen die kinderen moeten opnemen van verschillende intelligentieniveaus, maar wel allemaal uit *een* enkele buurt moeten opnemen.

'Als die buurt blank is, dan is ook de school uitsluitend blank; is de buurt islamitisch, dan zal de school islamitisch zijn. Zo leven verschillende etnische en culturele groepen - met hun verschillen geconserveerd onder een laagje educatieve gelei - in elkaars nabijheid zonder echt contact te maken. Er is geen Nostradamus voor nodig om de gevolgen te voorspellen.'

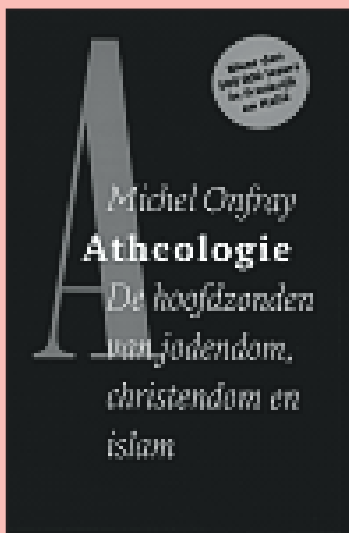
Drie van de metrobommen van 7 juli 2005 zaten in de rugzak van Bradfordse moslims...

'Als er iets goeds voortkomt uit de verschrikkelijke gebeurtenissen in New York [en Londen - GvR], laat het dan dit zijn: dat onze intellectuelen gaan beseffen dat onze beschaving het verdedigen waard is en dat de vijandige houding tegenover de traditie wijsheid noch deugd is.' ■

HANS VAN DER HEIJDE

Michel Onfray, *Atheologie*.
De hoofdzonden van jodendom,
christendom en islam
[vertaling: Anneke van Straaten
en Harrie Nelissen],
Mets en Schilt Uitgevers,
Amsterdam 2005,
272 pagina's,
ISBN 90-5330-458-4,
20

En er zij licht...

Een minister van Onderwijs die wel wat voor de *theorie* van de intelligente ontwerper voelt en een minister van Justitie die geloof een grotere plek in het onderwijs wil geven: het is ook in Nederland de hoogste tijd om voor de schooldeuren barrières tegen de religieus geïnspireerde ondermijning van rede en gezond verstand op te werpen.

Meer aandacht in het onderwijs voor religie(s)? Best, maar dan in kritische, historische en deconstruerende zin en niet in de vorm van cultuur-relativistisch, slappe-knieën-respect - helaas vaak ook kenmerkend voor de maatschappijleerbenadering. Over religie denken en praten behoort men, althans in het onderwijs, gezond verstand als uitgangspunt en toetssteen te nemen. In het klaslokaal behoort het licht der rede te schijnen.

Dat is niet gemakkelijk, zeker niet in een tijd waarin zo ongeveer iedere bekende Nederlander in talkshows van al of niet evangelische aard mag opdraven om de knollenpulp van zijn of haar religieus *ietsisme* voor citroenen van diepzinnige weldenkendheid te verkopen.

Voorwerk

Dankzij Michel Onfray, hoogleraar Filosofie aan de Volksuniversiteit van het Franse Caen, beschikt men thans, in de vorm van zijn boek *Atheologie*, over een degelijke studie, waarin het kritisch-historische en deconstruerende werk al is gedaan. Onfray's vertrekpunt is een helder, kritisch, atheologisch ongehoofd. Meer dan gezond verstand komt er niet aan te pas, zodat men met behulp van dit boek goed voorbereid aan de lessen over religie(s) kan beginnen. De drie grote, monotheïstische godsdiensten - jodendom, christendom en islam - mogen uiterlijk dan verschillen, in de kern en in wat ze aanrichten komen ze in hoge mate overeen, laat Onfray zien. Die kern is de fixatie op de mythe van het leven na de dood. Van de wereld van het eindige leven wordt de blik afgewend en gericht op een fictieve, eeuwige achterwereld... om de doodsangst te bezweren, maar dat spreekt vanzelf.

Bleef het nu maar bij die (zelf-)voor-de-gek-houderij, maar helaas moet die irrationele, eeuwige achterwereld in de echte, eindige wereld met onderwerping aan minstens zo irrationele geboden en verboden worden verdiend.

Waarmee we zijn aangekomen bij wat de grote drie mono's hebben aangericht en nog steeds aanrichten: allerlei inperkingen van individuele ontplooiing, onderdrukking - ook van de bloedigste soort - van vrijzinnigen en andersdenkenden, systematisch aankweken van afkeer van het eigen lichaam en van seksu-

aliteit, vrouwenhaat, goedpraten van oorlog, terrorisme en genocide. In algemeenheden geformuleerd is het lijstje niet zo lang. Zou men echter alle beschreven, individuele misdaden willen archiveren, dan zou zelfs een voltooide toren van Babel niet te klein zijn.

Hinderpaal

Het deconstrueren van Gods woord is in Nederland uitgevonden: Spinoza toonde aan dat de *Bijbel* een bundel met een lange wordingsgeschiedenis van niet altijd met elkaar samenhangende, historische documenten is. Deze moeten in hun historische context worden bestudeerd in het besef van de wankelmoedigheid van de menselijke auteurs, die - menselijk en al te begrijpelijk! - als schrijver soms verkozen liever hun wereldlijk heer naar de mond te praten dan hun hemelse. Zelfs de diepstgelovige heeft immers geen haast met het ontmoeten van zijn maker.

Om dezelfde reden is deconstructie van hun teksten geen populaire bezigheid geworden. Toch eisen rede, gezond verstand en het streven naar een betere wereld dat. Voor een grondig debat en democratische besluiten over fundamentele waarden en normen vormen de drie grote monotheïsmen een enorme hinderpaal, aldus Onfray. Niet alleen omdat zij feitelijk theocratische onderdrukkingsideologieën zijn, maar ook vanwege hun interne inconsistenties. Werd de ontvangst op de berg van het 'Gij zult niet doden' niet onmiddellijk gevolgd door een bloedbad aan de voet ervan in naam van de gebieders? Gods wegen mogen ondoorgrondelijk zijn, zijn woorden zijn dat evenzeer, om te beginnen vanwege hun vele tegenstrijdigheden. Te verlangen dat aan die woorden waarden en normen voor het ondermaanse moeten worden ontleend, is vragen om moeilijkheden... en om brandstapels, pogroms, Shatila's en 9/11's.

Die deconstructie is atheologisch omdat historische contextualisering en het blootleggen van tegenstrijdigheden de menselijke (dat wil zeggen: niet-goddelijke) oorsprong aantoonde. Deconstructie is nog maar een eerste stap van een atheologisch programma van neo-Verlichting dat Onfray zo verwoordt:

'De drie inaugurele opgaven voor de atheologie zijn deconstructie van de monotheïstische godsdiensten, ontmythologisering van de joods-christelijke traditie - maar ook van de islam natuurlijk - en vervolgens ontmanteling van de theocratie. Dan is er voldoende materiaal om een nieuwe ethiek uit te werken en in het Westen de voorwaarden te scheppen voor een werkelijk postchristelijke moraal, waarin het lichaam ophoudt een straf te zijn, de aarde een tranendal, het leven een ramp, het plezier een zonde, vrouwen een vloek, intelligentie verdacht en wellust een hellestraf.'

Voer voor debat, lijkt me... en voer voor leerkrachten, van Maatschappijleer en Filosofie in het bijzonder, maar met een intelligent ontwerpster aan het roer van onderwijs is ook de biologiedocent gewaarschuwd. ■

Mbo-studiedag in Tilburg

Op 12 januari organiseerde Fontys Lerarenopleidingen samen met de NVLM een studiedag over de burgerschapscompetenties in het mbo. De opkomst was overweldigend groot. Er bleek veel behoefte aan duidelijkheid en informatie over hoe aan de hand van het *Brondocument Leren en Burgerschap* de burgerschapscompetenties in de verschillende opleidingen een plek moesten krijgen. In verslagen van de experimenten in de zogenaamde *proeftuinen* staat dat de ontwikkeling van de burgerschapscompetenties zorgen baart. Veel waardevols dreigt in snel tempo te verdwijnen uit de Regionale Opleidingscentra (ROC's).

Goed nieuws was dat de aanwezige beleidsmakers van het Procesmanagement meldden dat het *Brondocument* herschreven gaat worden en dat de methode van schering en inslag in de kwalificatiestructuur zal worden losgelaten. Het komende half jaar zal cruciaal zijn om invloed uit te oefenen op de manier waarop de burgerschapscompetenties hun beslag in het mbo zullen krijgen. Circa 20 docenten hebben zich opgegeven om in samenwerking met de Tilburgse lerarenopleiding verdere zaken uit te werken.

Ontwikkelingen in het vmbo

Vanuit de Centrale Examencommissie Vaststelling Opgaven (CEVO) kwam in december de vraag om kan-

didaten te leveren voor een commissie die de vmbo-eindtermen gaat *globaliseren* (zoals in 2005 ook in vmbo-havo/vwo heeft plaatsgevonden) en nog eens kritisch tegen het licht gaat houden (een zogenaamde *syllabuscommissie*). Verder heeft het NVLM-bestuur een A4-tje met aandachtspunten voor zogenaamd *klein onderhoud* aan de eindtermen van het vmbo naar de CEVO gestuurd.

Ontwikkelingen in havo/vwo

Het komende half jaar is ook cruciaal voor de vormgeving van de Tweede Fase op de scholen vanaf augustus 2007. Waar moet u aan denken bij de voorbereiding op 2007?

- *Aanbod vakken vanaf augustus 2007*

Elke school moet Maatschappijleer (was Maatschappijleer 1) aanbieden. Maatschappijwetenschappen (was Maatschappijleer 2) wordt een keuzevak in beide maatschappijprofielen! Dit is *het* moment om bij de schoolleiding op de invoering van dit vak aan te dringen. Bij de secretaris van de NVLM kunnen leden een notitie voor een succesvolle invoeringsstrategie opvragen.

- *Aantal lessen vanaf augustus 2007*

Bij Maatschappijleer op havo gaan er 40 studielasturen (slu) af, bij Maatschappijleer op vwo verandert er niets. Op havo en vwo wordt de studielast 120 slu. Bij Maatschappijwetenschappen komen er 120 slu bij voor havo (wordt 320 slu) en 80 slu voor vwo (wordt 440 slu).

Bij de secretaris kunnen leden een document krijgen waarmee u kunt uitrekenen hoeveel lessen bij een bepaald aantal slu acceptabel zijn.

- *Inhoud vakken vanaf 2007*

Het maatschappijleerprogramma wordt heel anders. Zie voor een concept van het programma de internet-

pagina van het Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) (www.slo.nl). Het maatschappijwetenschappenprogramma verandert slechts op een beperkt aantal punten. De eindtermen van Maatschappijleer 2 zijn *geglobaliseerd*. Er bestaan uitwerkingen van deze geglobaliseerde eindtermen, deze uitwerkingen lijken verdacht veel op de oude eindtermen Maatschappijleer 2. Voor domeinen die alleen in schoolexamens voorkomen vindt u die in de *Handreiking Maatschappijleer* (SLO). Voor domeinen die alleen in het CSE komen dient u voor uitwerkingen op CEVO-publicaties te wachten.

Een geheel nieuw programma voor Maatschappijwetenschappen zal niet voor 2010 worden ingevoerd.

Arthur Pormes

NVLM-bestuur

Arthur Pormes, voorzitter
telefoon.: 0346-262888
a.pormes@brokledede.nl

Coen Gelinck, secretaris
Nieuwe Prinsengracht 78 II
1018 VV Amsterdam
telefoon.: 020-6866972
coen@wxs.nl

Tom Stroobach, penningmeester
telefoon.: 0320-249481
tstroobach@hotmail.com

Erik Cardinaals
erikcardinaals@freeler.nl

Eric Jensen
eric.jensen@planet.nl

Hans van Kruijsdijk
h.vankruijsdijk@fontys.nl

Berend-Jan Mulder
b.j.mulder@efa.nl

Rob van Otterdijk
r.vanotterdijk@chello.nl

Regula Rexwinkel
rexraats@planet.nl

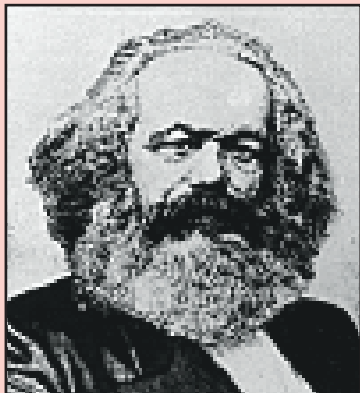
Hans Teunissen
hans_teunissen@hotmail.com

Marissa Witteveen
marissa@hetnet.nl

Adviserend voor de Tweede Fase
Gerard Ruijs
geruijs@planet.nl

Girekening NVLM: 1889654

■ Marx

Marx, zó gelezen is een bundel korte artikelen over Karl Marx, Friedrich Engels en het marxisme. Dit boek bespreekt diverse onderwerpen aan de hand van Marx' oorspronkelijk werk. De bundel bevat uiteenlopende sociale en politiek-filosofische artikelen. Sommige betreffen reflecties over actuele sociaal-economische en politieke onderwerpen. Andere thema's zijn historisch en laten zien hoe Marx de gebeurtenissen van zijn tijd analyseert. Daarnaast komen zaken aan de orde die men in weinig boeken over Marx en Engels zal vinden. Marx schreef over de doodstraf en Engels over de export van Duitse alcohol van slechte kwaliteit. Zelfs het vraagstuk van ontbossing kan men in het werk van Marx en Engels aantreffen. Een rode draad in *Marx, zó gelezen* is de dialectische filosofie. De lezer zal aan de hand van de actuele en historische onderwerpen meer vertrouwd raken met deze denkwijze en methode. *Marx, zó gelezen* is een uitgave van Uitgeverij DAMON en kost 16,90. Voor meer informatie: www.damon.nl.

■ Stemwijzer Gemeenteraadsverkiezingen

Ongeveer vijftig gemeenten zullen bij de gemeenteraadsverkiezingen van 7 maart 2006 de *StemWijzer* inzetten. Alle grote steden zitten daarbij, tien van de twaalf provinciehoofdsteden, maar ook middelgrote en kleinere gemeenten in Drenthe en Brabant. Daarnaast zullen nog eens tien Amsterdamse stadsdelen en vijf Rotterdamse deelgemeenten de *StemWijzer* gebruiken. Voor de verkiezingen in het waterschap Zeeuwse Eilanden, die eveneens

op 7 maart 2006 plaatsvinden, wordt een speciale *StemWijzer* ontwikkeld.

In overleg met de politieke partijen van de deelnemende gemeenten zijn thema's voor de *StemWijzer* benoemd. Ook kregen de partijen een groslijst met stellingen voorgelegd en is op basis van de antwoorden een definitieve lijst van circa 25 stellingen vastgesteld.

De *StemWijzers Gemeenteraadsverkiezingen* zijn te vinden via de internetpagina van het Instituut voor Publiek en Politiek (IPP): www.publiek-politiek.nl.

■ Per Presse

Per Presse is een *leskrant* en verschijnt vier keer per jaar. Elke editie behandelt een actuele gebeurtenis in het wereldnieuws. De *leskrant* bestaat uit een docentendeel (handleiding met lessuggesties, werkvormen, tips en informatie) en een leerlingendeel (kopieerbare werkbladen).

Nieuws is snel, *Per Presse* ook. De handleiding en werkbladen zijn gekoppeld met de internetpagina van het Centrum voor Mondiaal Onderwijs (CMO) www.cmo.nl, waar de actualiteit wordt uitgediept en waar u extra lessuggesties vindt. U kunt exemplaren van *Per Presse* downloaden via internetpagina www.cmo.nl.

Per Presse is ook los verkrijgbaar en in de vorm van een abonnement. De prijs is 3,50. Bij een abonnement krijgt u het nulnummer ('Hoe om te gaan met nieuws in de klas') gratis.

■ De Derde Kamer

Op zaterdag 25 februari aanstaande worden de nieuwe leden van de Derde Kamer geïnstalleerd. De Derde Kamer is een parlement waar 120 Nederlanders en 30 mensen uit ontwikkelingslanden aan meedoen. Zij hebben een uitgesproken mening over internationale samenwerking. Samen bedenken ze voorstellen om het beleid voor internationale samenwerking te verbeteren en debatteren ze met politici uit de Tweede Kamer. Ook spreken ze in hun eigen

stad of dorp met bewoners over hun voorstellen en hun ervaringen in De Derde Kamer en geven ze interviews aan de regionale en lokale pers.

De dertig leden uit ontwikkelingslanden zijn volwaardige leden van De Derde Kamer en functioneren tevens als adviseur en klankbord voor de Nederlandse leden. Zo toetst De Derde Kamer haar ideeën aan hetgeen mensen uit ontwikkelingslanden zelf belangrijk vinden.

Alle Derde-Kamerleden werken aan tenminste een voorstel over ontwikkelingssamenwerking. De voorstellen gaan over Nederlands ontwikkelingsbeleid. De millenniumdoelen van de Verenigde Naties zijn het kader waarbinnen De Derde Kamer werkt.

Daarnaast organiseren alle Derde-Kamerleden in hun eigen omgeving een bijeenkomst over ontwikkelingssamenwerking. Zo kunnen ze hun voorstellen en ideeën toetsen en hun eigen netwerk bij het werk van De Derde Kamer betrekken.

De Derde Kamer heeft twee doelen. Ten eerste maken de leden sprankelende en vernieuwende voorstellen op het gebied van internationale samenwerking. Die voorstellen worden aan overheid, politiek en bedrijfsleven aangeboden. Ten tweede wil De Derde Kamer iedereen bij ontwikkelingssamenwerking betrekken. Het is belangrijk dat Nederlanders worden geïnformeerd en zich een mening over internationale samenwerking vormen. Alleen zo kan het brede draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking in stand worden gehouden. De Derde Kamer vormt dus eigenlijk een brug tussen burger en bestuur, een doorgeefluik van ideeën en een platform voor wereldburgers.

De installatiebijeenkomst is toegankelijk voor publiek. Voor meer informatie: www.dederdekamer.org.

**Het volgende nummer van
Maatschappij & Politiek
verschijnt op 20 maart.**

(advertentie)

Vrede en veiligheid in het Midden-Oosten: onvermogen en onmacht?

Atlantische Onderwijsconferentie

donderdag 16 februari 2006

Muziekcentrum Vredenburg, Utrecht

Bestemd voor docenten geschiedenis,
aardrijkskunde en maatschappijleer
uit de bovenbouw van het voortgezet onderwijs

Ochtendprogramma

Lezingen over

- De westerse perceptie van de islam in het Midden-Oosten (*Joris Luyendijk*)
 - De islam en democratie in het Midden-Oosten (*Maurits Berger*)
 - De NAVO en het Midden-Oosten (*Eric Povel*)
 - De EU en het Midden-Oosten (*Sven Biscop*)

Het ochtendgedeelte wordt afgesloten
met een gesproken column (*Yasmine Allas*)

Middagprogramma

Didactische verdieping van het thema in samenwerking
met Instituut Beeld en Geluid

Voor meer informatie en inschrijving:

Atlantische Commissie

070-363 94 95

atlcom@xs4all.nl

www.atlantischecommissie.nl

• U I T N O D I G I N G •

'wie kent 'n ander' Of: hoe anders mag de ander zijn?

- **De werkconferentie over beeldvorming en vooroordelen** •
Met concrete handvatten en voorbeelden voor in de klas en op school.

COS Noord-Holland is het regionale centrum voor internationale samenwerking.

COS organiseert 'wie kent 'n ander' vanuit haar expertise op het gebied van wereldburgerschap. Momenteel ontwikkelen we een praktische 'toolkit' over beeldvorming en vooroordelen voor het onderwijs. Samen met leerlingen die deel hebben genomen aan het uitwisselingsproject 'weekend 'n ander' presenteren we deze methodiek en vele andere op de conferentie en op scholen.

- **Dinsdag 21 maart 2006, 14.00 uur, kosten: 15 euro** •

voor meer informatie: www.cosnoordholland.nl of 072-5202517

Maatschappij & Politiek

is een uitgave van Het Instituut voor Publiek en Politiek. Hierin zijn tevens opgenomen de mededelingen van de NVLM. De redactieleden zijn in hun journalistieke werkzaamheden onafhankelijk.

Redactie

Wolter Blankert, Radboud Burgsma, Harold Drost, Coen Gelinck, Iris Gerdez, Hans van der Heijde (hoofddred.), Lieke Meijs, Gerard van Rossum, Matthijs van Waveren, Jeff Peck (correspondent New York, VS).

Eindredactie

Maarten Cras

Vormgeving

Addy de Meester

Omslagfoto

Peter Hiltz/Hollandse Hoogte

Druk

Drukkerij Haasbeek

Uitgever

Instituut voor Publiek en Politiek,

Prinsengracht 911-915

1017 KD Amsterdam

telefoon 020 521 76 00

e-mail: uitgeverij@publiek-politiek.nl

Redactiesecretariaat

Instituut voor Publiek en Politiek

Prinsengracht 911-915

1017 KD Amsterdam

telefoon 020 521 76 00

e-mail info@publiek-politiek.nl

(bij onderwerp vermelden t.a.v. redactie M&P)

Abonnementenprijs M & P

40,75 per jaar, Studenten 35,30, scholen

en instellingen 44,90. M & P verschijnt

acht keer per jaar. Losse nummers

5,40 (exclusief verzendkosten).

Nieuwe abonnementen

Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan na ontvangst van het abonnementsgeld. Afhankelijk van de ingangsdatum wordt een evenredig gedeelte van de prijs van een jaarabonnement in rekening gebracht. Abonnementen kunnen ook worden aangegaan met terugwerkende kracht. Dit is echter afhankelijk van de voorraad oude nummers. Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

Aanmelding van nieuwe abonnees bij de uitgever.

**De Centrale Examencommissie
Vaststelling Opgaven vwo, havo, vmbo (CEVO)**

vraagt met ingang van 1 augustus 2006:

Voorzitter vaksectie Maatschappijleer vmbo

Taken

- goedkeuren van de constructie-opdracht aan de Citogroep;
- vaststellen van de opgaven van de centrale examens Maatschappijleer vmbo;
- adviseren over examinering en normering;
- leidinggeven aan de vaksectie.

Vereist

- deskundig op het vakgebied;
- kent het onderwijs waarin het examen wordt afgenomen;
- niet betrokken bij leerboeken en ook anderszins onafhankelijk.

Positie

leidinggevende positie in het mbo, of vwo/havo dan wel docent in het hoger onderwijs.

Rechtspositie en honorering

voorzitters van vaksecties blijven bij hun huidige werkgever in dienst en worden voor een deel van hun weektaak ter beschikking van de CEVO gesteld. De CEVO vergoedt de daarmee overeenkomende loonkosten. De vrijstelling bedraagt ca 1/7 van de volledige weektaak.

Algemene informatie

De CEVO stelt, onder de verantwoordelijkheid van de Minister, in vwo/havo en vmbo de opgaven voor de centrale examens vast. Een vaksectie vwo/havo bestaat uit drie leden: een onafhankelijke voorzitter en twee leraren, voorgedragen door onderwijsorganisaties.

De examens worden geproduceerd door de Citogroep.

Inlichtingen

kan men krijgen bij het hoofd van de afdeling vmbo-avo van de CEVO, dhr. M. Melissen, of bij het secretariaat, telefoon 030-2840700, e-mail: info@cevo.nl.

Sollicitaties

Sollicitaties vóór 15 maart a.s. richten aan de CEVO, ter attentie van dhr. M. Melissen, Postbus 8128, 3503 RC Utrecht.

Wie de aandacht wil vestigen op geschikte kandidaten kan dat op een van bovenstaande adressen doen.

Blikopener

*de methode maatschappijleer
die u op het lijf geschreven is*

Geen tijd om uw eigen maatschappijleerboeken te schrijven,
maar wel behoefte aan een vmba-methode die u écht op het lijf
geschreven is?

Kijk op www.mijnmaatschappijleermethode.nl en u ziet in één
oogopslag waarom de nieuwe Blikopener best van uw eigen hand
had kunnen zijn.

Met de hele klas naar Radio 3fm!

Haak uw klas nu nog actiever en
aantrekkelijker. Beantwoord de drie
actuele vragen op
www.mijnmaatschappijleermethode.nl
en u kunt de kans op een geheel
voorlopig klasse-uitje naar Radio 3fm.

Uw eigen signatuur

Met uw persoonlijke keuze uit de vele lesideeën, werkvormen, oefenmaterialen en
tips geeft u de methode uw eigen signatuur.

Nieuw! Aparte B-editie

Naast de KGT-editie is er een aparte B-editie met een op het niveau van deze
leerlingen afgestemde structuur en didactiek.

Actief & motiverend

Acties, creatieve en zeer afwisselende opdrachten prikkelen uw leerlingen constant!

Als een spannend verhaal

De anecdotische schrijfwijze en de persoonlijke intri's - stroom vanuit de vier
jevaltheorieën - sluiten prima aan bij de beleevingswereld van uw leerlingen.

Uniek! Blikopener ePack

Een volledig pakket online leermaterialen zoals computerlesen, digitoetsen,
Sambewerting én de Extra 64 Werken Project Naslagwerkboek.

Benieuwd?

Kijk op www.mijnmaatschappijleermethode.nl uw eigen
brochure afgeleverd aan of bestel een gesprek met de verantwoordelijke
van Malmberg. Belier kan natuurlijk ook (077) 618 7554.

